

Sygn. akt IV KK 477/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Piotr Mirek (sprawozdawca)

SSN Andrzej Tomczyk

Protokolant Klaudia Binienda

w sprawie **L. W.**

prawomocnie uniewinnionego od popełnienia czynu z art. 216 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 1 marca 2022 r.,

kasacji, wniesionej przez pełnomocnika oskarżyciela prywatnego

od wyroku Sądu Okręgowego w P.

z dnia 19 kwietnia 2021 r., sygn. akt II Ka (...)

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w L.

z dnia 30 listopada 2020 r., sygn. akt II K (...),

1. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

2. zarządza zwrot na rzecz oskarżyciela prywatnego uiszczonej opłaty od kasacji w kwocie 450 (czterysta pięćdziesiąt) zł.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w L., wyrokiem z dnia 30 listopada 2020 r., sygn. akt II K (...), uznał oskarżonego L. W. za winnego popełnienia czynu z art. 216 § 2 k.k., polegającego – zgodnie z opisem zamieszczonym w części wstępnej tego orzeczenia – na tym, że „w okresie od marca 2019 roku do chwili obecnej w miejscowości C., w województwie (...), w powiecie I., w gminie S., dopuścił się przestępstwa znieważenia G. S. w ten sposób, że nie znieważył go słowami powszechnie uznanymi za obraźliwe za pomocą środków masowego komunikowania”, przy czym przyjął, że został on popełniony w okresie od bliżej nieokreślonego dnia miesiąca marca 2019 r. do 17 stycznia 2020 r. i za to, na podstawie art. 216 § 2 k.k., skazał go na grzywnę w wysokości 100 stawek dziennych po 20 zł każda.

Na podstawie art. 216 § 4 k.k. orzekł od oskarżonego na rzecz pokrzywdzonego G. S. nawiązkę w kwocie 2 000 zł, zaś na podstawie art. 43b k.k. orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości poprzez wywieszenie jego odpisu na tablicy ogłoszeń Parafii pod wezwaniem (...) w C. oraz na portalu informacyjnym [...] na profilu oskarżonego L. W. w terminie 7 dni od uprawomocnienia się wyroku przez okres 3 miesięcy.

Na podstawie art. 72 § 1 pkt 2 k.k. zobowiązał oskarżonego L. W. do przeproszenia oskarżyciela prywatnego G. S. poprzez umieszczenie na portalu informacyjnym [...] na profilu oskarżonego przy użyciu pogrubionej czcionki o rozmiarze „14” oświadczenia o treści: „Ja L. W. w wykonaniu obowiązku wynikającego z wyroku Sądu Rejonowego w L. II Wydział Karny z dnia 30 listopada 2020 roku sygn. akt II K (...) bardzo przepraszam G. S. proboszcza Parafii pod wezwaniem [...]. Wyrażam ubolewanie i żal, że wpisy te doprowadziły do naruszenia dobrego imienia i czci G. S., jak również podważyły jego wiarygodność i zaufanie na gruncie osobistym oraz zawodowym. Publicznie zobowiązuję się do zaprzestania wszelkich ataków pod adresem G. S.” - w terminie 7 dni od uprawomocnienia się wyroku przez okres 3 miesięcy.

Orzekł też o kosztach procesu, obciążając nimi oskarżonego.

Powyższy wyrok zaskarżony został apelacjami obrońcy oskarżonego i pełnomocnika oskarżyciela prywatnego.

Obrońca oskarżonego, zaskarżając go w całości, zarzucił naruszenie przepisów postępowania – art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k., błąd w ustaleniach faktycznych, a także obrazę prawa materialnego, a to art. 43b k.k.

W konkluzji apelacji obrońca oskarżonego wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Pełnomocnik oskarżyciela prywatnego zaskarżył wyrok Sądu pierwszej instancji w zakresie orzeczenia o karze i środkach karnych. Zarzucając rażącą niewspółmierność wymierzonej kary i orzeczonej nawiązki, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i wymierzenie L. W. kary 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat oraz orzeczenie na rzecz oskarżyciela prywatnego nawiązki w kwocie 15 000 zł, a w pozostałym zakresie o utrzymanie zaskarżonego wyroku w mocy.

Sąd Okręgowy w P. , wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2021 r., sygn. akt II Ka (...), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił oskarżonego od zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 216 § 2 k.k. Orzekł też o uchyleniu pkt II, III, IV, V, VI zaskarżonego wyroku. Kosztami procesu za obie instancje obciążył oskarżyciela prywatnego.

Wyrok Sądu odwoławczego zaskarżony został kasacją pełnomocnika oskarżyciela prywatnego, który zaskarżając go w całości, zarzucił rażące naruszenie prawa procesowego i materialnego mające istotny wpływ na jego treść, a to:

1. art. 410 k.p.k. w wz. z art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. poprzez niezasadne uznanie, iż brak w opisie czynu przypisanego oskarżonemu w wyroku jakiegokolwiek ustawowego znamienia typu czynu zabronionego, który skutkuje niemożnością przyjęcia, iż możliwe jest przypisanie odpowiedzialności karnej za ten czyn tj. przyjęcie przez Sąd pierwszej instancji w wyroku, że L. W. jest oskarżony o to, że w okresie od marca 2019 r. do chwili obecnej w miejscowości C., w województwie [...], w powiecie I., w gminie S., dopuścił się przestępstwa znieważenia G. S. w ten sposób, że nie znieważał go

słowami powszechnie uznanymi za obraźliwe za pomocą środków masowego komunikowania, po czym uznanie przez Sąd Rejonowy w L. wyrokiem z dnia 30 listopada 2020 r., sygn. akt II K (...), oskarżonego za winnego czynu wyżej opisanego i przyjęcie, że został on popełniony okresie od bliżej nieokreślonego dnia miesiąca marca 2019 r., do 17 stycznia 2020 r. oraz że stanowi on przestępstwo z art. 216 § 2 k.k., z tym że Sąd Rejonowy w L. przypisał oskarżonemu sprawstwo czynu, opisanego w części wstępnej wyroku bez modyfikacji tegoż opisu odnośnie ustalenia, iż oskarżony znieważył oskarżyciela prywatnego, co oznacza, iż nie przypisał mu znamienia w postaci znieważenia G. S., podczas gdy opis czynu przypisanego oskarżonemu w części wstępnej wyroku zawiera ustawowe znamię typu czynu zabronionego w postaci zwrotu chociażby: „dopuszczył się przestępstwa znieważenia G. S.”, a dodanie słowa „nie” przed prawidłowym opisem czynu zabronionego w części wstępnej wyroku w postaci: „znieważył go słowami powszechnie uznanymi za obraźliwe za pomocą środków masowego komunikowania” stanowi błąd o charakterze technicznym, wynikający najpewniej z pośpiechu lub nieuwagi Sądu Rejonowego w L., oznacza więc błąd związany z napisaniem orzeczenia z pomyłką związaną z samym sporządzeniem orzeczenia (a nie błąd mający swoje źródło w zdarzeniach z wcześniejszych etapów postępowania, w tym także etapu podejmowania sędziowskich decyzji, który poprzedza sporządzenie orzeczenia lub zarządzenia na piśmie). Błąd ten w sposób niebudzący wątpliwości wynikł jedynie z omyłki Sądu pierwszej instancji, a więc nie jest następstwem celowego działania i - z racji takiego charakteru, ocenianego w kontekście całokształtu związanych z jego zaistnieniem ustaleń - jest „widoczny na pierwszy rzut oka”. Dodatkowo uzasadnienie Sądu pierwszej instancji precyzuje ustawowe znamiona typu czynu zabronionego w sposób niebudzący wątpliwości i odpowiada ustawowym znamionom przestępstwa przypisanego oskarżonemu;

2. art. 105 § 1 i 2 k.p.k. poprzez niedokonanie przez Sąd drugiej instancji sprostowania z urzędu oczywistej omyłki pisarskiej w treści wyroku Sądu Rejonowego w L. z dnia 30 listopada 2020 r., sygn. akt II K (...), podczas

gdy dodanie wyrazu „nie” przed prawidłowym opisem czynu zabronionego w części wstępnej wyroku w postaci: „znieważył go słowami powszechnie uznanymi za obraźliwe za pomocą środków masowego komunikowania” stanowi błąd o charakterze technicznym wynikający najpewniej z pośpiechu lub nieuwagi Sądu Rejonowego w L., oznacza więc błąd związany z napisaniem orzeczenia z pomyłką związaną z samym sporządzeniem orzeczenia (a nie błąd mający swoje źródło w zdarzeniach z wcześniejszych etapów postępowania, w tym także etapu podejmowania sędziowskich decyzji, który poprzedza sporządzenie orzeczenia na piśmie). Błąd ten w sposób niebudzący wątpliwości wynikł jedynie z omyłki Sądu pierwszej instancji, a więc nie jest następstwem celowego działania i - z racji takiego charakteru, ocenianego w kontekście całokształtu związanych z jego zaistnieniem ustaleń - jest „widoczny na pierwszy rzut oka”. Natomiast uzasadnienie Sądu pierwszej instancji precyzuje ustawowe znamiona typu czynu zabronionego w sposób niebudzący wątpliwości i odpowiada ustawowym znamionom przestępstwa przypisanego oskarżonemu;

3. art. 418 k.p.k. poprzez pominięcie przez Sąd drugiej instancji, że w dniu 30 listopada 2020 r. Sąd Rejonowy w L. publicznie ogłosił treść wyroku w sprawie o sygn. akt II K (...), a podczas ogłoszenia wyroku był obecny był pełnomocnik oskarżyciela prywatnego wraz z oskarżycielem prywatnym oraz aplikant adwokacki M. M., substytut adw. J. K. (obrońca oskarżonego). Sąd Rejonowy w L. jednoznacznie ogłosił, że „z oskarżenia prywatnego G. S. oskarżonego o to, że: w okresie od marca 2019 r. do chwili obecnej w miejscowości C., w województwie [...], w powiecie I. , w gminie S., dopuścił się przestępstwa znieważenia G. S. w ten sposób, że znieważył go słowami powszechnie uznanymi za obraźliwe za pomocą środków masowego komunikowania tj. o przestępstwo z art. 216 § 1 i § 2 k.k., uznaje oskarżonego L. W. za winnego czynu wyżej opisanego, przy czym przyjmuje, że został on popełniony w okresie od bliżej nieokreślonego dnia miesiąca marca 2019 r. do 17 stycznia 2020 r. oraz przyjmuje, że stanowi on przestępstwo z art. 216 § 2 k.k. (...)”. Po ogłoszeniu, wyrok ten na korzyść oskarżonego zaskarżył oskarżony i jego obrońca;

4. art. 216 § 1 i § 2 k.k., polegające na błędnym przyjęciu, że w części dyspozytywnej wyroku Sądu pierwszej instancji brak jest jakiegokolwiek ustawowego znamienia typu czynu zabronionego, który skutkuje niemożnością przyjęcia, że możliwe jest przypisanie odpowiedzialności karnej za ten czyn, tj. przyjęcie przez Sąd pierwszej instancji, iż L. W. jest oskarżony o to, że w okresie od marca 2019 r. do chwili obecnej w miejscowości C., w województwie (...), w powiecie I., w gminie S., dopuścił się przestępstwa znieważenia G. S. w ten sposób, że nie znieważał go słowami powszechnie uznanymi za obraźliwe za pomocą środków masowego komunikowania, podczas gdy nie budzi najmniejszych wątpliwości, że w sprawie o sygn. akt II K (...) Sądu Rejonowego w L. oskarżony był L. W. i dopuścił się przestępstwa znieważenia G. S. w ten sposób, że znieważał go słowami powszechnie uznanymi za obraźliwe za pomocą środków masowego komunikowania, na skutek zaś oczywistej omyłki pisarskiej, doszło do dodania w części wstępnej wyroku słowa „nie” przed prawidłowo sformułowanym opisem czynu, tj. „znieważał go słowami powszechnie uznanymi za obraźliwe za pomocą środków masowego komunikowania”. Do uchybienia tego doszło na skutek oczywistej omyłki pisarskiej, a jej sprostowanie w trybie określonym w art. 105 § 1 k.p.k. jest dopuszczalne. Zatem należy uznać, iż w opisie czynu przypisanego oskarżonemu w wyroku zostały ujęte znamiona typu czynu zabronionego. Natomiast opis czynu przypisanego oskarżonemu w części wstępnej wyroku zawiera ustawowe znamię typu czynu zabronionego w postaci zwrotu chociażby: „dopuścił się przestępstwa znieważenia G. S.”.

W konkluzji kasacji pełnomocnik oskarżyciela prywatnego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy stwierdził, co następuje.

Kasacja jest zasadna. Ma bowiem rację skarżący, że wyrok Sądu odwoławczego został wydany z rażącym naruszeniem przepisów wskazanych w zarzutach kasacji.

Przyczyną i zarazem istotą wadliwości zaskarżonego wyroku jest błędne odczytanie przez Sąd odwoławczy znaczenia uchybienia, którym było dotknięte orzeczenie Sądu pierwszej instancji.

To, że w zamieszczonym w części wstępnej wyroku Sądu Rejonowego opisie czynu zarzucanego oskarżonemu zawarto sformułowanie „nie znieważył”, wbrew stanowisku Sądu odwoławczego, nie oznacza w realiach rozpoznawanej sprawy, że przypisując oskarżonemu popełnienie tego czynu, skazano go za zachowanie, które nie zawiera ustawowych znamion czynu zabronionego.

Jeżeli uwzględni się, że skazując oskarżonego, Sąd pierwszej instancji nie formułował samodzielnie opisu przypisanego mu przestępstwa, lecz skorzystał z formuły odwołania się do zarzucanego oskarżonemu czynu, którego opis przedstawiony w części wstępnej wyroku stanowił powtórzenie czynu zarzucanego L. W. w prywatnym akcie oskarżenia, gdzie został on opisany prawidłowo – tj. bez „nie” poprzedzającego słowo „znieważył”, a także to, że nawet z frazą „nie znieważył” treść wyroku nie pozostawia jakichkolwiek wątpliwości co do tego, iż zarzucany oskarżonemu czyn zawiera wszystkie ustawowe znamiona typu przestępstwa z art. 216 § 2 k.k. (choćby przez zawarcie w opisie czynu sformułowania: „dopuścił się przestępstwa znieważenia G. S.”), to stwierdzić trzeba, że dostrzeżone przez Sąd odwoławczy uchybienie stanowiło oczywistą omyłkę pisarską. Uchybienie to Sąd Okręgowy był władny usunąć z urzędu, korzystając z trybu postępowania określonego w art. 105 § 1 i 2 k.p.k.

Zaistniała sytuacja nie aktualizowała zatem uprawnienia i obowiązku Sądu odwoławczego od orzekania, na podstawie art. 440 k.p.k., poza granicami zaskarżenia i podniesionymi zarzutami oraz zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego, z tego powodu, że w przypisany mu czyn nie zawierał wszystkich znamion z art. 216 § 2 k.k.

Podzielenie zapatrywania skarżącego, wyrażonego w zarzucie dotyczącym niezastosowania przepisu art. 105 § 1 i 2 k.p.k., czyni bezprzedmiotowym odnośnienie się do pozostałych uchybień wskazanych w kasacji, gdyż stanowią one konsekwencję błędnej reakcji Sądu odwoławczego na zawartą w kontrolowanym wyroku oczywistą omyłkę pisarską.

Zajęte przez Sąd Najwyższy stanowisko w żadnym stopniu nie pomniejsza znaczenia gwarancyjnego charakteru obowiązku zawartego w art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. Nie ulega wątpliwości, że realizacja nakazu, by wyrok skazujący zawierał dokładne określenie przypisanego oskarżonemu czynu, w pewnym sensie formalizuje jego treść, czyniąc koniecznym zawarcie w opisie czynu kompletu znamion przypisanego oskarżonemu przestępstwa, które zostały wypełnione ustalonymi okolicznościami faktycznymi jego zachowania. Nie można jednak zapominać, że wynikający z treści art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. obowiązek jest procesowym środkiem realizacji jednej z podstawowych zasad prawa karnego materialnego (art. 1 § 1 k.k.), mającej również charakter normy konstytucyjnej (art. 42 ust. 1 Konstytucji RP) – zasady *nullum crimen sine lege*. Ma ona gwarantować oskarżonemu, że nie zostanie pociągnięty do odpowiedzialności karnej, jeżeli przypisane mu zachowanie nie będzie zawierało wszystkich znamion czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary. W tej właśnie perspektywie postrzegać należy rolę obowiązku określonego w art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k.

Niedopełnieniem tego obowiązku byłoby zatem rzeczywiste pominięcie w opisie przestępstwa przypisanego oskarżonemu któregoś z ustawowych znamion czynu zabronionego, wyrażające naruszenie wymienionej wyżej zasady *nullum crimen sine lege*. Nie jest nim natomiast zawarty w jego opisie błąd redakcyjny, którego techniczny i wyłącznie omyłkowy charakter jest widoczny *prima vista*. Zajęcie w tej kwestii odmiennego stanowiska pozostawałoby w sprzeczności zasadami procesu karnego i zwykłym poczuciem sprawiedliwości. Znamiennym jest w realiach niniejszej sprawy, że wnoszący apelację obrońca L. W. nie dostrzegając naruszenia praw i gwarancji procesowych oskarżonego w tym zakresie, w którym dopatrzył się tego Sąd odwoławczy.

Kierując się tymi powodami, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd odwoławczy weźmie pod uwagę wyrażone wyżej i wiążące w tej sprawie zapatrywanie prawne Sądu Najwyższego, a w konsekwencji rozważy zarzuty oraz wnioski podniesione w wywiedzionych apelacjach.

O zwrocie oskarżycielowi prywatnemu uiszczonej opłaty od kasacji
rozstrzygnięto po myśli art. 527 § 4 k.p.k.